

Title	Waseda Mika : A japán hungarológus
Author(s)	Lahdelma, Tuomo
Citation	ハンガリー研究. 1 p.3-p.7
Issue Date	2021-03-31
oaire:version	VoR
URL	https://doi.org/10.18910/81526
rights	
Note	ISSN: 2436-1364 (print), 2436-4932 (online)

Osaka University Knowledge Archive : OUKA

<https://ir.library.osaka-u.ac.jp/>

Osaka University

Waseda Mika: A japán hungarológus

Tuomo Lahdelma

1995-ben Finnországban, Jyväskylänben zajlott le a VIII. Nemzetközi Finnugor Kongresszus. Ennek keretében én magam egy hungarológiai szimpóziumot szerveztem. A szimpózium egyik résztvevőjét és előadóját Waseda Mikának hívták. Ez volt az első találkozásom Mikával.

Amikor Mika előlépett, s elkezdte az előadását, először is – a házigazdák örömeire - kicsit játszadozott a „Mika” névvel, ami a finneknél is használatos – de mint férfinév. Már ebből kiderült Mikának egyik alapvető tulajdonsága: kitűnő humorérzéke és öniróniára való hajlama. Nem véletlen, hogy milyen emberek válnak külföldi hungarológusokká: humorérzék és önironia olyan tulajdonságok, amiket a magyar emberek nagyra értékelnek, és amik kellenek ahhoz, hogy az ember fogékony legyen a magyar kultúrára.

Az, hogy létezik Waseda Mika nevű japán hungarológus, 1995-ben számomra újdonság volt, de most már tudom, hogy Mika abban az időben már komoly múlttal rendelkezett ezen a téren. 1982 óta tagja a Nemzetközi Magyaraságtudományi Társaságnak (rég, eredeti nevén a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság), ami azt jelenti, hogy Mika a budapesti tanuló éve alatt csatlakozott a hungarológus közösséghez. Évtizedes nyelvtanári és nyelvkönyv-írói munkássága elismerésül 1996-ban, a IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson Lotz János emlékérmét adományoztak neki. Öt évvel később, vagyis a Jyväskylän Hungarológiai Kongresszuson Mika társaságunk választmányi tagja lett, tehát azok közé került, akik a Nemzetközi Magyaraságtudományi Társaság működését irányítják.

Rendszeresen találkoztam Waseda Mikával a hungarológia nagy eseményein és a minden évben rendezésre kerülő választmányi üléseken. Így személyében komoly és megbízható kollégát ismerhettem meg. Sőt: szorosabb szakmai együttműködésre is sor került. A 2016-os pécsi hungarológiai világkongresszuson Tverdota György kedves kollégámmal közösen szerveztünk szimpóziumot. A munkacsoport vállalt feladata két panelből tevődött össze: az egyik részének a témája a magyar tudósok külföldi, és külföldi tudósok magyarországi tevékenysége és sorsának alakulása volt, vizsgálódásunk másik csomópontjául pedig a távol-keleti hungarológia bemutatását választottuk. Az utóbbi témára valószínűleg nem mertünk volna vállalkozni, ha nem számíthattunk volna Mika és a többi oszakai kolléga közreműködésére. Jól mutatja a szimpózium távol-keleti részlegének sikerét, hogy az anyaga nem régen jelent meg a jyvaskyläi egyetem Spectrum Hungarologicum sorozatában *Hungarológia a Távol-Keleten: Korea és Japán* címen.

Waseda Mika nemcsak a szervezésből és a lebonyolításból vette ki a részét, hanem maga is előadás tartásával és tanulmány írásával járult hozzá a távol-keleti hungarológia bemutatásához. Írásában Mika kultúraspecifikus kifejezések magyarról japánra való fordításának nehézségeit tárgyalja Esterházy Pétertől és Krasznahorkai Lászlótól vett példák segítségével. Aligha találhatunk ennél az írásnál jobb példát Waseda Mika tudósi mivoltának szemléltetésére: arra, hogy világosan és nagyon pontosan megírt gondolatmenetben, széleskörű szakértelemről tanúbizonyságot téve, a nyelvészet és az irodalomtudomány köztes terepén mozogva eredményesen és informatívan közvetít a két kultúra közt.

De Mikát nem csak kedves kollégámnak, hanem barátomnak is tartom. E barátság abban is megnyilvánult, hogy felejtethetlen tapasztalatban részesített: az ő közreműködésének köszönhetem, hogy 2009-ben egy felejtethetlen utazás során meglátogathattam az Oszakai Egyetemet.

Tisztában voltam azzal, hogy Japán – és az egész Távol-Kelet – az európai ember számára egy más világ, ahol az európai viselkedés nem mindig célravezető. Ezért már az utam előtt igyekeztem tájékozódni a szokásokról, amelyekhez majd alkalmazkodnom kell. Tudtam, hogy a japán emberekkel nem lesz olyan egyszerű kommunikálni, mint Mikával és a többi japán hungarológus kollégával, akik az európai szokásokat és normákat is kitűnően ismerik. Jyväskyläben már korábban megismerkedtem egy japán üzletemberrel, Takimori Tosio úrral. Tőle is megpróbáltam ugyan megtudni, hogy Japánban hogyan illik viselkedni és mi az, ami kerülendő. De éppen az őt jellemző japán udvariasság miatt nem mentem sokra vele, mivel csak annyit válaszolt kérdéseimre, hogy „Lahdelma úr, Önnek minden szabad”.

Az oszakai egyetem magyar részlegét megnyugtató, sőt, mi több, idillikus helynek találtam, ahol kollégiális légkör uralkodik, és ahol az emberek egymás munkáját támogatják. A szakmai programom középpontjában a nyelvtanulás kérdései álltak. Még egy kis konferenciát is szerveztünk ebben a témakörben, ahova a többi japán egyetemről is érkeztek kollégák. Szóval: volt lehetőségem meggyőződni arról, hogy Távol-Keleten a magyar nyelv és kultúra elsajátítása egészen másfajta, komolyabb kihívás, mint Európában.

Oszaka mint város számomra imponáló és egyben ijesztő volt. Igazi nagyváros, ahol az ember hamar elszédül és elárvul. Ez az érzés leginkább az oszakai metróban fogott el. El se tudtam képzelni, hogy ott egyedül tudnék tájékozódni. Szerencsére Mika gondoskodott számomra állandó helyi társaságról: olykor maga Mika kalauzolt, más esetben a magyar lektor kísért el, de az is előfordult, hogy valamelyik tanítvány gondjaira bízott. Így még az oszakai turisztikai látnivalókhoz is eljutottam: például a hatalmas óriáskerékhez és a világhírű akváriumhoz.

Hiába készültem már előre és hiába iparkodtam: a kulturális szarvashibákat nem tudtam elkerülni. A szállodában bátran japán reggelit rendeltem, és még

az evőpálcikák használatától sem riadtam vissza. Eléggé meg voltam elégedve magammal: megy ez... De szárnyaimat szegve zuhantam vissza a földre, amikor egyszer csak egy másik vendég: egy japán asszony rohant hozzám, és angolul adta tudtomra, hogy EZT már nem lehet kibírni: hogy merészelek zöld teát abba a kisebb csészébe önteni, ami kimondottan a fekete teának való! További ismétlődő, kellemetlen hibám volt az, hogy úgy tettem föl kérdéseket, hogy azokra igennel vagy nemmel kellett volna válaszolni. Ezért üzletekben mindig úgy jártam, ha olyasmi iránt érdeklődtem, ami éppen nem volt kapható, hogy az eladó csak annyit mondott, hogy „rögtön jön a kollegám”, és jött is... de vele ugyanúgy jártam, és így tovább, míg szégyenkezve ki nem kotródtam az üzletből. Most már tudom, hogy például könyvesboltban úgy kell indítani az érdeklődést, „hogya kedvem xy-szerzőt”. Ez lehetővé teszi, hogy ha nem áll rendelkezésre a példány, az eladó elkerülhesse az udvariatlanságot vagyis a tagadó mondat használatát.

Nem bírtam betelni azzal a gyönyörűséggel, amelyben két japán közti beszélgetés megfigyelése részesített. Aki éppen nem beszél rendkívül intenzíven hallgatja a másikat, és egyfolytában mondogatja: „aligato, aligato”. A beszélgető partner biztatása tehát nyilvánvalóan alapkőve a japán kommunikációnak. Ez is udvariassági formula, aminek hiánya sértéssel ér fel. A kommunikáció sikertelensége japán ember számára katasztrófához vezet. Erre utal egy különleges szállodai tapasztalatom. Egyik délelőtt épp akkor érkeztem vissza a szobámba, amikor a szobalány takarította. Még nem volt készen vele. Amikor beléptem, azonnal sírva fakadt. Igyekeztem nyugtatón beszélni hozzá, de ő ettől még jobban sírt. Tehetetlen voltam, és kimentem még kis időre, hogy a szobalány nyugodtan befejezhesse a feladatát. Ez számomra megrendítő tapasztalat volt, és alig vártam, hogy Mikának beszélhessek róla. Meglepetésemre Mika ebben nem talált semmi különöset, hanem simán csak „tipikus reakciónak” minősítette.

Az utam csúcspontja feltétlenül Waseda Mika otthonának meglátogatása volt. Úgy tudom, hogy a japánok csak ritkán hívnak meg vendéget otthonukba. Így nagy meglepetésemre és örömömre szolgált az, amikor Mika bejelentette, hogy hétvégére Nagoyába, otthonába utazunk. Így még Mika családja társaságának is örülhettem.

Férjével már korábban többször találkoztam, mivel külföldre együtt szoktak utazni, de most még Mika édesanyjával is megismerkedhettem. A mamájával való találkozás miatt eléggé izgultam, mivel feltételeztem, hogy ő nem szokta meg annyira az európai embereket, mint Mika és férje. Rizikós lépésre vállalkozott Mika, és fontosnak éreztem, hogy minél kevesebbet kelljen szégyenkeznie miattam. Amikor kellemes vonatút után Mikáék házába érkeztünk, erősen felkészítettem magamat a mamájával való találkozásra: „Lassan, nyugodtan, tartózkodónak maradni, szorgalmasan hajladozni, tiszteletet kifejezni”! Ez az út – bizony – járhatónak bizonyult, és mindenkinek tudnám ajánlani.

Nagyon szépek voltak a nagoyai napjaim, amikben benne volt még egy nagy kulturális kirándulás is, sok-sok látnivalóval. A Mikáék otthona már magában komoly élményt nyújtott nekem. Izgalmas volt például japánosan finom japán házi ételeket enni, és tatamin aludni. És a ház tele volt szép dísz tárgyakkal. Különösen megtetszett nekem a sok finom fametszet, amikről kiderült, hogy Mika édesapja gyűjteményéből valók. Érdeklődésemet látva Mika búcsúajándék gyanánt apja gyűjteményéből egy papagájt ábrázoló fametszetet ajándékozott. Féltett kincsem mind a mai napig.